NÖRO PSİKİYATRİ ARŞİVİ

Araştırma Makalesi / Research Article

Arch Neuropsychiatr 2015; 52: 19-23 • DOI: 10.5152/npa.2015.6871

İstanbul'da Bir Grup Lise Öğrencisinde Ebeveyn Tutumlarının Etkileri

Effects of Parental Attitudes Among a Group of High School Students in İstanbul

Burcu GÖKSAN YAVUZ[1], İlke YESER[2], Oğuz KARAMUSTAFALIOĞLU[3], Bahadır BAKIM[4], Aliye GÜNDOĞAR[5]

[1]Acıbadem Üniversitesi Tıp Fakültesi, Psikiyatri Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye
[2]Sait Çiftci Devlet Hastanesi, Psikiyatri Kliniği, İstanbul, Türkiye
[3]Üsküdar Üniversitesi, Psikiyatri Bölümü, İstanbul, Türkiye
[4]Fatih Üniversitesi Tıp Fakültesi, Psikiyatri Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye
[5]Batman Devlet Hastanesi, Psikiyatri Kliniği, Batman, Türkiye

ÖZET

Amaç: Lise dönemindeki ergenlerde çeşitli sosyodemografik veriler ışığında, anne baba tutumları ile depresyon, sigara-alkol-madde kullanımı, intihar ve kendine zarar verici davranışlar arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Yöntem: Çalışmaya Milli Eğitim Bakanlığı'ndan izin alınarak Şişli ilçesinde yer alan Devlet Lisesi ve Meslek Lisesi lise 2. sınıf ve 3. sınıf öğrencilerinden toplam 391 öğrenci dahil edildi. Çalışmada Sosyodemografik Soru formu, Anne-Babaya Bağlanma Ölçeği (ABBÖ), Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ) kullanıldı.

Bulgular: Çalışmaya katılan öğrencilerinden %25,6'sında (n=100) depresyon ortalama puanı istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuş olup cinsiyetler açısından, kız öğrencilerde depresyonun varlığına işaret eden BDÖ puan ortalamaları erkeklerden anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur (p=0,001). Depresyonu olan ergenlerde anne aşırı koruma puanı depresyonu olmayan ergenlerden anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur (p=0,02). Ayrıca depresyonu olan ergenlerin hem anne hem de babalarının ilgi/kontrol puanları ise depresyonu olmayanlara istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük bulunmuştur (p=0,02 ve p=0,03). Sigara, alkol, madde kullanımı oranları erkeklerde, intihar girişimi ve kendine zarar verici eylemler ise kız öğrencilerde istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazla bulunmuştur (p<0,05).

Sonuç: Depresyon gelişimi bağımsızlığı, özerkliği desteklemeyen ebeveyn tutumunun ile ilişkili bulunmuştur. Yeterli ilgiyi gösteren, sıcak, anlayışlı, kabul edici, güvenli bağlanmaya olanak veren ebeveyn tutumu ise depresyondan koruyucu bulunmuştur. Ergenleri daha iyi anlamak ve bu dönemde ortaya çıkacak sorunların çözümü için ebeveyn tutumlarının göz önünde bulundurulması büyük önem taşımaktadır.

Anahtar kelimeler: Anne-baba tutumu, ergenlik, depresyon, alkol, madde, intihar

ABSTRACT

Introduction: Current study aimed to investigate the possible relations between parental attitudes and depression in a sample of mid-pubertal, high-school students under the light of several sociodemographic variables.

Methods: With the permission of Ministry of National Education, a total of 391 students from second and third grades in a state high school and occupational high school in Sisli area included in the study. Sociodemographic Questionnaire, The Parental Bonding Instrument (PBI), and Beck Depression Inventory (BDI) were administered.

Results: Among the students in the sample, 25.6% (n=100) had significantly higher depression scores and girls had significanltly higher mean BDI scores than boys (p=0.001) reflecting the presence of depression. Adolescents with depression also had higher scores of maternal protection than adolescents without depression (p=0.02). On the other hand, adolescents with depression had lower scores of both maternal and paternal interest than adolescents without depression (p=0.02 and p=0.03, respectively). We also found that boys had higher levels of nicotine – alcohol and substance abuse where girls had higher levels for suicidal attempts and self harming behaviors (p<0.05).

Conclusion: Depression onset was found to be associated with parental attitude which does not promote autonomy and independency. Warm, accepting and concerned parental attitude that promotes secure attachment was found to be protective against depression. Parental attitudes must be of concern when working with adolescents and dealing with the problems seen in this vulnerable phase of the life.

Keywords: Parental attitude, adolescence, depression, alcohol, drug, suicide

GİRİŞ

Ergenlik fiziksel ve ruhsal değişimin olduğu bir dönemi belirtirken, erinlik kavramı ikincil cinsiyet özelliklerinin geliştiği ergenliğin başlangıcına gönderme yapar. Ergenlik psikolojisi üzerindeki ilk bilimsel eseri 1904'te Hall yazmıştır (1). Hall'a göre ergenlik, insanın kişiliği kesin şeklini kazanmaya başladığı ve gelecek yaşamın akışını değiştirebilecek çok önemli bir dönemdir. Bu dönemin büyük karışıklıklar ve fırtınalar dönemi olduğunu ilk vurgulayan Hall olmuştur (1).

Yirminci yüzyılın ilk yarısında ergenliğin patoloji sınırlarını zorlayan bunalımlı, çatışmalar ve çelişkilerle dolu bir dönem olduğu düşünülmüş; daha sonra, özellikle 1960'lı yıllarda diğer uca gidilerek dönemin aslında patolojiden uzak, bunalımsız, çatışmasız rahat ve yavaş bir geçiş

Yazışma Adresi/Correspondence Address: Dr. Burcu Göksan Yavuz, Acıbadem Üniversitesi Tıp Fakültesi, Psikiyatri Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye Tel: +90 530 066 45 59 E-posta: burcugoksan@gmail.com

Geliş Tarihi/Received: 04.10.2012 **Kabul Tarihi/Accepted:** 16.04.2013

©Copyright 2015 by Turkish Association of Neuropsychiatry - Available online at www.noropskiyatriarsivi.com
©Telif Hakkı 2015 Türk Nöropsikiyatri Derneği - Makale metnine www.noropskiyatriarsivi.com web sayfasından ulaşılabilir.

dönemi olduğu savunulmuştur. Günümüzde daha çok bir geçiş dönemi olarak algılanan ergenlik dönemi, buluğ çağıyla başlamakta, yetişkin kimliğinin oluşmasıyla sona ermektedir. Diğer bir deyişle birey çocuk olarak başladığı ergenlik döneminden bir yetişkin olarak çıkmaktadır.

Ergenlik döneminin en önemli ruh sağlığı sorununun depresyon olduğu düşünülmektedir (2,3). Bu dönemde depresyonun görülme sıklığının %5 ile %20 arasında değiştiği bildirilmektedir (4). Cinsiyet açısından bakıldığında, yapılan çalışmalarda, ergenlik öncesinde depresif bozukluk ve depresif belirtilerde cinsiyet farkı bulunmamıştır (5). Ergenliğin başından itibaren hem depresif belirtilerin hem de depresif bozukluğun kız ergenlerde erkeklerden fazla görüldüğü saptanmıştır (6). Çocuk ve ergenlerdeki majör depresif bozukluktaki belirtilerle ilgili yaptıkları çalışmanın sonucunda, ergenlerde işlevsellikte bozulmanın daha fazla olduğunu, iştah ve kilo değişikliklerinin sıkça gözlendiğini belirtmişler ve kendine zarar verici davranışların da depresyonda görülebildiğini saptamışlardır. Araştırmacılar bedensel yakınmalar ve ağlamanın kızlarda daha sık olduğunu ve intihar girişimlerinin de daha çok kızlarda görüldüğünü belirtmişlerdir (7).

Son zamanlarda anne-baba-çocuk ilişki modelleri, bu alanda en çok çalışılan konulardan biridir. Bu modele göre depresyon, zayıf anne-baba-çocuk ilişkisi ile yakından ilişkili bir durumdur. Depresyonu olan gençlerle yapılan çalışmalarda, aile içi etkileşim biçiminin çatışmalı, reddedici, ihmal edici olduğu görülmektedir (8). Depresyon için risk etkenleri arasında bulunan zayıf anne-baba desteği, anne-baba psikopatolojisi ve aile içi çatışmanın varlığının, aynı zamanda depresyon sağaltımına olumsuz yanıtla da ilişkili olduğu belirtilmektedir. Aile üyeleri ile ilişkilerdeki bozuklukların, ergenlik dönemindeki depresif belirtilerin gelişiminde etkili etiyolojik etkenler olduğu belirtilmektedir (9).

Aile yaşantısındaki sorunların, anne babayla iletişim ve ilişkinin az olarak algılanmasının, yetersiz emosyonel desteğin depresyon, intihar düşünceleri ve girişimleri için risk etkenlerinden olduğunu bildiren çalışmalar bulunmaktadır. Depresif ergenlerin, anne-babalarını reddedici, destek vermeyen ve kötüye kullanan olarak algılama eğiliminde oldukları, çatışmalı ailelerdeki ergenlerin depresyon nöbetlerinin yineleme riskinin artmış olduğu bildirilmektedir (5). Klinik çalışmalar, aşırı kontrol eden, eleştirici, cezalandırıcı, çocuklarının başarılarından ötürü memnuniyet duyamayan anne-babaların çocuklarının, kendini eleştiren bireyler olarak yetiştiğini göstermektedir (10). Ergenlerin 'anne-babaları tarafından aşırı korunma' algısının, ergenlerdeki depresif belirtilerle ilişkili olduğu gösterilmiştir (11).

Ülkemizde anne- baba tutumları ve bunların ergenler üzerine etkisi ile yapılmış çalışmalar oldukça kısıtlıdır. Bu çalışmanın amacı, lise dönemindeki ergenlerde çeşitli sosyodemografik veriler ışığında, anne baba tutumları ile depresyon, sigara-alkol-madde kullanımı, intihar ve kendine zarar verici davranışlar arasındaki ilişkiyi incelemektir.

YÖNTEM

Örneklem ve Desen

Bu araştırma kesitsel niteliktedir. Çalışmaya Milli Eğitim Bakanlığı'ndan izin alınarak Şişli ilçesinde yer alan Devlet Lisesi ve Meslek Lisesi lise 2. sınıf ve 3. sınıf öğrencileri dahil edildi. Devlet lisesinden 215, meslek lisesinden 176 öğrenci olmak üzere toplam 400 öğrenci tarandı. Değerlendirme sırasında ölçeklerden bir veya birkaç tanesini boş bırakan 4 öğrenci ile cevapları aynı sütun üzerine işaretliği ve aynı soruya birden fazla cevap verdiği tespit edilen 5 öğrenci çalışmadan çıkarıldı. Bu 9 öğrenci çalışmadan çıkarıldıktan sonra toplam 391 öğrenci değerlendirmeye dahil edildi. Çalışmada kullanılan ölçekler, uygulama yapmak için seçilen okullara gidilerek, sınıflarda öğrencilere gruplar halinde uygulanmıştır. Uygulamaya başlanmadan önce öğrencilere, soruları çekinmeden ve içtenlikle cevaplamalarını sağlamak için araştırma hakkında bilgi verilmiş ve araştırmanın önemi vurgulanmıştır. Ayrıca öğrencilerden kesinlikle ölçeklerin üzerlerine ad ve soyadlarını yazmamaları istenmiş ve elde edilen bilgilerin sadece araştırmacı tarafından kullanılacağı belirtilmiştir. Uygulama esnasında anlaşılmayan noktalar, kişiye bir yönlendirme yapmadan, bireysel olarak açıklanmıştır. Uygulamalar yaklaşık 45-50 dakika sürmüştür.

Gereçler

Sosyodemografik soru formu: Öğrencilerin kendisi tarafından doldurulan yaş, cinsiyet, anne baba eğitimi, kardeş sayısı, kaçıncı çocuk olduğu, aile tipi, gelir düzeyi, ders alkol/madde, sigara kullanımı, yasal sorun, disiplin cezası gibi sosyodemografik özelliklerin yanı sıra intihar ve kendine zarar verici davranışların olup olmadığının belirlenmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Anne-babaya bağlanma ölçeği (ABBÖ): (PBI; The Parental Bonding Instrument). Bu ölçek Bowlby'nin (1969, 1973) bağlanma kuramını temel alan Parker ve ark. (12) tarafından geliştirilen ilk ölçeklerden biridir. Bir öz değerlendirme ölçeği olup Kapçı ve ark. (13) tarafından 2006'da Türkçeye çevrilmiş ve geçerlilik güvenirliği yapılmıştır. Ölçek 25 maddeden oluşmakta olup anne-baba için ayrı ayrı değerlendirilmektedir. Ölçek algılanan anne- baba tutumlarına göre ilgi/kontrol ve aşırı koruma boyutlarını kapsamaktadır. Algılanan ana baba tutumları, bu iki boyuta göre ayrı ayrı puanlanmaktadır. İlgi alt boyut puanının artışı ilgi, sıcak, anlayışlı olmayı, azalma ise yetersiz bakım verme, ergenin gereksinimlerini karşılamama, çocuğu küçümseme, soğuk davranma eleştirme ya da reddetmeyi içermektedir. Aşırı koruma, bağımsızlığı desteklememe ya da aşırı kontrol etme olarak tanımlanmıştır.

Beck depresyon ölçeği (BDÖ): Beck tarafından1961'de geliştirilen, 21 maddeden oluşan bir kendini değerlendirme ölçeğidir (14). Dörtlü Likert tipi ölçüm sağlamaktadır. Her madde 0-3 arasında puanlanır ve toplam puan bunların toplanması ile elde edilir. Toplam puan 0-63 arasında değişir. Hisli tarafından Türkçeye uyarlanan ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasında kesme puanı 17 olarak kabul edilmiştir (15).

İstatistiksel Analiz

Bu çalışmada istatistiksel analizler NCSS 2007 (Kaysville, Utah, USA) paket programı ile yapılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel metotların (ortalama,standart sapma) yanı sıra gruplar arası karşılaştırmalarda tek yönlü varyans analizi alt grup karşılaştırmalarında Tukey çoklu karşılaştırma testi, ikili grupların karşılaştırmasında bağımsız t testi, nitel verilerin karşılaştırmalarında ki-kare testi kullanılmıştır. Sonuçlar, anlamlılık $p<0,05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Sosyodemografik ve Klinik Özellikler

Çalışmaya katılan 391 öğrenciden 241'i kız (%61,6), 150'si (%38,4) erkek öğrenciden oluşmaktaydı. Öğrenciler 16-18 yaşlar arasında ve ortalama yaş 16,8±0,46 yaş olarak bulundu. Aile durumuna bakıldığında 11 (%2,8) öğrencinin annesinin, 12 (%3,1) öğrencinin babasının vefat ettiği, 26 (%6,6) öğrencinin anne babasının boşanmış olduğu tespit edildi. Aile tipi olarak 322 öğrencinin (%82,4) çekirdek aile, 19'unun (%4,9) geniş aile, 50 (%12,8) öğrencide parçalanmış aile yapısı olduğu görüldü. 41 (%10,5) öğrencinin sigara, 64 (%16,4) öğrencinin alkol, 4 (%1,0) öğrencinin de madde kullandığı tespit edildi. Öğrencilerden 41'nin (%10,5) disiplin cezası aldığı, 26'sının (%6,6) intihar girişiminde bulunduğu, 72'sinin (%18,4) kendine zarar verici eylemlerde bulunduğu tespit edildi. Depresyon açısından bakıldığında, 100 (%25,6) öğrencide depresyon puanı kesme puanının üzerinde bulundu. Erkeklerde kızlara oranla anlamlı olarak daha yüksek oranda sigara

%16'ya karşı %7,1; p=0,005), alkol %27,3'e karşı %9,5; p=0,0001) ve madde %2'ye karşı %0,4; p=0,03) kullanımı tespit edilmiştir (Tablo 1). Kızlarda intihar girişimi ve kendine zarar verme davranışı erkek öğrencilere oranla anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur %9,5'e karşı %2; p=0,004, %%22'ye karşı %12,7; p=0,02, sırasıyla) (Tablo 1). Cinsiyetler arasında depresyon dağılımına bakıldığında kız öğrencilerde erkek öğrencilere oranla anlamlı olarak daha yüksek depresyon puanı tespit edilmiştir (14,13±9,01'e karşı 11,11±7,92; p=0,001) (Tablo 2). Madde kullanımı olan ergenlerin depresyon puanları kullanmayanlara göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur (32,13,05'e karşı 12,83±8,49; p=0,0001). İntihar girişimi ve self-mutilatif davranışlar sergileyen öğrencilerin depresyon puanları intihar girişimi ve self-mutilatif davranışları olmayanlara göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur (18,27±9,57'ye karşı 12,66±8,58; p=0,002, 19,32±9,69'a karşı 11,61±7,87; p=0,0001)

Anne Baba Tutumu Özellikleri ve Etkileri

Kız ve erkek öğrenciler arasında anne aşırı koruma ve ilgi/kontrol açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemekle birlikte kızlarda anne aşırı koruma puanının erkeklere göre daha yüksek, ilgi puanının ise daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Aynı şekilde, kız ve erkek öğrencilerin baba aşırı koruma ve ilgi/kontrol puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemekle birlikte kızlarda baba aşırı koruma puanının erkeklere göre daha yüksek, ilgi puanının ise daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo 2). Anne baba tutumunun ergenlerde alkol madde kullanımı ve intihar davranışı üzerine istatistiksel olarak anlamlı etkisi saptanmamıştır. Ancak disiplin cezası olan öğrencilerin anne ve baba ilgi/kontrol puanları disiplin cezası almayan gruba oranla anlamlı olarak düşük bulunmuştur (25,27±5,77'ye karşı 26,71±4,15; p=0,046, 23,85±6,91'e karşı 25,71±5,43; p=0,046; sırasıyla). Depresyonu olan grupta anne aşırı koruma puanları depresyonu olmayan gruba göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur (11,03±3,89'a karşı 9,95±3,99; p=0,02). Depresyon grubunun anne ilgi/kontrol puan ortalamaları depresyon olmayan gruba kıyasla istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük bulunmuştur (25,55±5,21'e karşı 26,9±3,98; p=0,02). Depresyonu olan grupta baba ilgi/kontrol puan ortalamaları depresyonu olmayan gruba göre anlamlı olarak düşük bulunmuştur (24,36±6,46'ya karşı 25,91±5,27; p=0,03) (Tablo 3).

TARTIŞMA

Bu çalışmada ergenlik dönemindeki lise öğrencilerinde çeşitli sosyodemografik veriler ışığında, anne baba tutumlarının ergen davranışları ve üzerine etkileri ve depresyon arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular çalışmaya katılan öğrencilerin %25,6'sında depresyon puanlarının BDÖ kesme puanın (BDÖ kesme puanı=17) üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Ergenler arasında depresyonun görülme sıklığı ile ilgili yapılan çalışmalar sözü edilen yaş grubunda depresyonun yaygınlığının %5 ile %30 arasında değiştiğini bildirmektedir (16,17). Çalışmamızda depresyon puanı kesme puanının üzerinde olan ergenlerin annelerinde bağımsızlığı, özerkliği desteklemeyen tutumu temsil eden aşırı koruma puanı depresyon puanı düşük olan ergenlerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgu Parker ve ark. (11) çalışmasındaki ergenlerin 'anne-babaları tarafından aşırı korunma' algısının, ergenlerdeki depresif belirtilerle ilişkili olduğu sonucunu desteklemektedir.

Ayrıca depresyon puanı yüksek olan ergenlerin hem anne hem de babalarının yeterli ilgiyi, anlayışlı olmayı, kabul ediciliğini temsil eden ilgi/ kontrol puanları ise depresyon puanı düşük olan gruba göre istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük bulunmuştur. Çalışmamızda kullandığımız ABBÖ'nün kullanıldığı Türkiye'den bir çalışma bulunmamaktadır. Özbaran ve ark. (18) çalışmasında "aile hayatı ve çocuk yetiştirme ölçeği" kullanılmış olup depresyonu olan gençlerin ailelerinde "aşırı annelik" şeklindeki koruyucu tutum yüksek düzeyde bulunmuştur.

Tablo 1. Sosyodemografik verilerin cinsiyetler açısından karşılaştırılması

Sosyodemografik veriler	Kız n=241 n (%)	Erkek n=150 n (%)	x^2	p
Sigara kullanımı				
Yok	224 (92,9)	126 (84)	7,8	0,005
Var				
Alkol kullanımı				
Yok	218 (90,5)	109 (72,7)	21	0,0001
Var	23 (9,5)	41 (27,3)		
Madde kullanımı				
Yok	240 (99,6)	147 (98)	5,29	0,03
Var	1 (0,4)	3 (2)		
İntihar girişimi				
Yok	218 (90,5)	147 (98)	8,4	0,004
Var	23 (9,5)	3 (2)		
Self-mutilatif davranış				
Yok	188 (78)	131 (87,3)	5,3	0,02
Var	53 (22)	19 (12,7)		

Tablo 2. Cinsiyetler açısından depresyon ve ebeveyn tutumlarının karşılaştırılması

Anne baba tutumu		Kız n:241 (Ort±SS)	Erkek n:150 (Ort±SS)	T	p
Anne	Aşırı koruma	10,35±4,11	10,02±3,77	0,80	0,423
	İlgi/kontrol	26,53±4,02	26,6±4,86	-0,16	0,872
	Toplam	36,88±6,71	36,62±7,11	0,36	0,716
Baba	Aşırı koruma	9,7±4,44	9,02±4,12	1,52	0,130
	İlgi/kontrol	25,31±5,57	25,83±5,73	-0,89	0,376
	Toplam	35,02±8,18	34,85±8,31	0,19	0,849
BDÖ puanı		14;13±9,01	11,11±7,92	3,37	0,001

BDÖ: Beck depresyon ölçeği; SS: standart sapma

Tablo 3. Ebeveyn tutumu ve depresyon ilişkisi

Ebeveyn tutumu		Depresyon yok (Ort±SS)	Depresyon var (Ort±SS)	T	p
Anne	Aşırı koruma	9,95±3,99	11,03±3,89	-2,36	0,02
	İlgi/kontrol	26,9±3,98	25,55±5,21	2,37	0,02
Baba	Aşırı koruma	9,29±4,3	9,87±4,4	-1,14	0,25
	İlgi/kontrol	25,91±5,27	24,36±6,46	2,51	0,03

ort: ortalama; SS: standart sapma

Yabancı literatürde, ebeveyn sıcaklık, kabul edicilik ve desteğinin fazla olduğu Meksika kökenli Amerikan ailelerindeki gençlerin daha az depresif belirtiler gösterdiği, ebeveyn ve ergenler arasında çatışma ve geçimsizliğin olduğu ailelerin gençlerinin izlemlerinde de daha fazla depresif belirtilerin ortaya çıktığı bildirilmiştir (19). Ebeveynleriyle çözülmemiş çatışmaları olan ergenlerin beraberinde birçok sorun ve özellikle duygusal sorunlar yaşa-

dığını bildiren çalışmalar bulunmaktadır (20,21). Çalışmamızda, ergenlerin algıladıkları ebeveyn ilgisinin azlığının depresyonla ilişkili olduğu bulgusu Meadows ve ark. (9) ebeveyn sosyal desteğinin her iki cinsiyetin ruh sağlığı için önemli olduğunu gösteren bulgularıyla uyumludur. Benzer şekilde Milne ve ark. (22) çalışmalarında aşırı anne bakım ve kontrolünün ergenlerdeki depresyonla ilişkili olduğunu bildirmişlerdir. Çocukluk ve ergenlik boyunca anne ve baba bakımının yetersiz oluşu, annenin aşırı koruyucu tutumu gibi bazı özelliklerin erişkin depresyonu ile ilişkisi gösterilmiştir. Puig-Antich ve ark. (23) çalışmasında da benzer şekilde çocukluk ve ergenlik dönemindeki depresyonlarda, ebeveynin çocuğuna karşı genellikle kopuk, kızgın, cezalandırıcı ve aşağılayıcı olduğu bulunmuştur.

Çalışmamızda, 41 (%10,5) öğrencinin sigara, 64 (%16,4) öğrencinin alkol, 4 (%1,0) öğrencinin de madde kullandığı tespit edildi. Çuhadaroğlu ve ark. (24) çalışmasında, 15-17 yaş için sigara içme oranı %11,4, alkol kullanma oranı %14,9 olarak bulunmuş, madde kullanım oranının ise %1 olarak bildirmişlerdir. Çalışmamızda elde ettiğimiz oranlar bu çalışmanın sonuçlarına benzerdir. Sigara kullanım oranlarının alkol kullanımından daha az bulunmuş olması son yıllarda artan sigara kullanımını engelleyici çalışmaların bir yansıması olmuş olabilir.

Sosyodemografik veriler ve cinsiyet farklılığına bakıldığında Ögel ve ark. (25,26) çalışmasında alkol, madde, sigara kullanımı lise öğrencisi erkeklerde kızlara göre daha fazla bulunmuştur. Güler ve ark. (27) lise öğrencileriyle yaptıkları çalışmalarında sigara alkol kullanma oranı erkek öğrencilerde daha fazla bulunmuştur. Bizim çalışmamız da benzer bir şekilde sigara, alkol, madde kullanımı oranları erkeklerde kızlara göre daha fazla bulunmuştur. Alkol, madde, sigara kullanımı ve depresyon arasındaki ilişkiye bakıldığında çalışmamızda sigara ve madde kullanımı olanların depresyon ortalama puanları kullanmayanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Kessler ve ark. (28) 5721 lise öğrencisinde yaptıkları araştırmada depresif semptomlar ile bağımlılık yapıcı madde kullanımı arasında pozitif bir ilişki saptamışlardır. Wells ve ark. (29) ergenlerde sigara kullanımı ile depresyon arasında pozitif bir ilişki olduğunu saptamışlardır. Pullen ve ark. (30) da 15-16 yaşlarındaki 217 ergende depresyonun görülme sıklığının yaş ile arttığını, sigara kullanımının artışı ile depresyon görülme arasında pozitif bir ilişki olduğunu bildirmişlerdir.

Çalışmamızda öğrencilerden 26'sının (%6,6) intihar girişiminde bulunduğu, 72'sinin (%18,4) kendine zarar verici eylemlerde bulunduğu tespit edildi. Çalışmamızda intihar girişimi ve kendine zarar verici eylemler ise kız öğrencilerde daha fazla oranda görülmüştür, bu sonuç daha önce yapılmış bazı çalışmaların bulgularıyla uyumludur (31,32). Bizim çalışmamızda intihar girişiminde bulunmuş olduklarını belirten öğrencilerin depresyon ortalama puanları intihar girişiminde bulunmayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur.

Çalışmamızda öğrencilerden 41'nin (%10,5) disiplin cezası aldığı tespit edildi. Anne- baba tutumu açısından bakıldığında disiplin cezasının anne- babanın ilgi azlığı ile ilgili olduğu sonucu çıkmıştır.

Sonuç olarak çalışmamızda orta ergenlik döneminde olan lise öğrencilerinde depresyon, ebeveyn tutumları ve bazı sosyodemografik özellikler değerlendirilmiş olup tüm bu bileşenlerin birbirleriyle ilişkisi incelenmiştir. Depresyonu olan ergenlerde bağımsızlığı, özerkliği desteklemeyen aşırı koruyucu anne tutumu puanı depresyonu olmayan ergenlerden anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca depresyonu olan ergenlerin hem anne hem de babalarının yeterli ilgiyi, sıcaklığı, kabul ediciliğini temsil eden ilgi/ kontrol puanları ise depresyonu olmayanlara göre düşük bulunmuştur. Bu sonuç depresyon gelişiminde ebeveyne bağlanmanın ve ebeveyn tutumunun önemini göstermektedir. Sigara, alkol, madde kullanımı oranları erkeklerde, intihar girişimi ve kendine zarar verici eylemler ise kız öğrencilerde daha fazla oranda görülmüştür. Ergenleri daha iyi anlamak ve bu dönemde ortaya çıkacak sorunların çözümü için ebeveyn tutumlarının göz önünde bulundurulması büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın en büyük kısıtlılığı tek bir bölgede ve küçük bir örneklemle yapılmış olmasıdır. Bu sebeple konuyla ilgili olarak farklı illerde ve bölgelerde daha geniş örneklemle yapılacak yeni çalışmalara gereksinim vardır.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Conflict of Interest: The authors declared no conflict of interest.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

KAYNAKLAR

1. Hall G. Stanley. Adolescence. New York D. Appleton and Company; 1904.
2. Dopheide JA. Recognizing and treating depression in children and adolescents. Am J Health Syst Pharm 2006; 63:233-243. **[CrossRef]**
3. Hamrin V, Pachler MC. Child and adolescent depression: review of the latest evidence-based treatments. J Psychosoc Nurs 2005; 43:54-63.
4. Lewinsohn PM, Rohde P, Seeley JR, Klein DN, Gotlib IH. Natural course of adolescent major depressive disorder in a community sample: predictors of recurrence in young adults. Am J Psychiat 2000; 157:1584-1591. **[CrossRef]**
5. Parker G, Roy K. Adolescent Depression: a review. Aust N Z J Psychiatry 2001; 35:572-580. **[CrossRef]**
6. Takakura M, Sakihara S. Gender differences in the association between psychosocial factors and depressive symptoms in Japanese junior highschool students. J Epidemiol 2000; 10:383-391. **[CrossRef]**
7. Erdoğan I, Tamar M. Majör depresif bozukluk tanılı çocuk ve ergenlerde belirti dağılımının karşılaştırılması. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derg 2000; 9:114-154.
8. Mufson L, Aidala A, Warner V. Social dysfunction and psychiatric disorders in mothers and their children. J Am Acad Child Adolesc Psychiatry 1994; 33:1256-1264. **[CrossRef]**
9. Meadows SO, Brown JS, Elder GH. Depressive symptoms, stress, and support: Gendered trajectories from adolescence to young adulthood. J Youth Adolescence 2006; 35:93-103. **[CrossRef]**
10. Blatt SJ, Zuroff DC. Interpersonal relatedness and self-definiton: Two prototypes for depression. Clin Psychol Rev 1992; 12:527-562. **[CrossRef]**
11. Pavlidis K, McCauley E. Autonomy and relatedness in family interactions with depressed adolescents. J Abnorm Child Psychol 2001; 29:11-21. **[CrossRef]**
12. Parker G, Tupling H, Brown LB. A parental bonding instrument. Br J Med Psychol 1979; 52:1-10. **[CrossRef]**
13. Kapçı GE, Küçüker S. Ana babaya bağlanma ölçeği: Türk üniversite öğrencilerinde psikometrik özelliklerin değerlendirilmesi. Turk Psikiyatri Derg 2006; 17:286-295.
14. Beck AT, Ward CH, Mendelson M, Mock J, Erbaugh J. An invantory for measuring depression. Arch Gen Psychiatry 1961; 4:561-571. **[CrossRef]**
15. Hisli N. Beck Depresyon Envanterinin üniversite öğrencileri için geçerliği, güvenilirliği. Psikoloji Derg 1989; 7:3-13.
16. Lewinsohn PM, Rohde P, Seeley JR. Natural course of adolescent major depressive disorder in a community sample: predictors of recurrence in young adults. Am J Psychiatry 2000; 157:1584-1591. **[CrossRef]**
17. Melnyk BM, Brown HE, Jones DC, Kreipe R, Novak J. Improving the mental/ psychosocial health of US children and adolescents: outcomes and implementation strategies from the national KySS Summit. J Pediatr Health Care 2003; 17:1-24. **[CrossRef]**
18. Özbaran B. Major Depresif Bozukluğu Olan Ergenlerin Ayrılma Bireyleşme Özelliklerinin ve Anne Baba Tutumlarının Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, İzmir, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Psikiyatrisi Anabilim Dalı, 2004.
19. Gil-Rivas V, Greenberger E, Chen C, Monteroy Lopez-Lena M. Understanding depressed mood in the context of a family oriented culture. Adolescence 2003; 38:93-109.

20. Montemayer R. Parents and adolescents in conflict. All families some of the time and some families most of the time. J Early Adolesc 1983; 3:83-103. **[CrossRef]**
21. Robin AL, Koepke T, Moye A. Multi-dimensional assessment of parent-adolescent relations. Psychol Assess 1990; 4:451-459. **[CrossRef]**
22. Milne LC, Lancaster S. Predictors of depression in female adolescents. Adolescence 2001; 36:207-223.
23. Puig-Antich, Goetz D, Davies M, Kaplan T, Davies S, Ostrow L, Asnis L Twomey J, Iyengar S, Ryan ND. A controlled family history study of prepubertal major depressive disorder. Arch Gen Psychiatry 1989; 46:406-418. **[CrossRef]**
24. Çuhadaroğlu F, Sonuvar B. Adolesanlarda depresyon. Arch Neuropsychiatr 1992; 29:145-150.
25. Ögel K, Çorapçıoğlu A, Sır A. Dokuz ilde ilk ve ortaöğretim öğrencilerinde tütün, alkol ve madde kullanım yaygınlığı. Türk Psikiyatri Derg 2004; 15:112-118.
26. Ögel K, Tamar D, Evren C, Çakmak D. Lise gençleri arasında sigara, alkol ve madde kullanım yaygınlığı. Türk Psikiyatri Derg 2001; 12:47-52.
27. Güler N, Güler G, Ulusoy H, Bekar M. Lise öğrencileri arasında sigara, alkol kullanımı ve intihar düşüncesi sıklığı. Cumhuriyet Tıp Derg 2009; 31:340-345.
28. Kessler RC, Avenevoli S, Merikangas KR. Mood disorders in children and adolescents: an epidemiologic perspective. Biol Psychiatry 2001; 49:1002-1014. **[CrossRef]**
29. Wells VE, Deykin EY, Klerman GL. Risk factors for depression in adolescence. Psychiatr Dev 1985; 3:83-108.
30. Pullen LM, Modrcin-McCarthy MA, Graf EV. Adolescent depression: important facts that matter. J Child Adolesc Psychiatry Nurs 2007; 13:69-75. **[CrossRef]**
31. Allison S, Roeger L, Graham M, Keeves C. Gender differences in the relationship between depression and suicidal ideation in young adolescents. Aust N Z J Psychiatry 2003; 5:498-503.
32. Güleç G, Aksaray G. İntihar Girişiminde Bulunan Gençlerin Sosyodemografik-Sosyokültürel ve Aile Özelliklerinin Değerlendirilmesi. New Symposium 2006; 44:141-148.